

(Aralık / December 2023) Sayı 7 | e-ISSN: 2980-2407

**Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan
Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi**

An Investigation of Cognitive Gains Found in Secondary Education Course Curriculum for the Prophet's Life
According to the Revised Bloom Taxonomy

Yasir M. TUNA

<https://orcid.org/0000-0001-7035-2368>

yasirtuna2626@gmail.com

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi | <https://ror.org/04xk0dc21>

Yüksek Lisans Öğrencisi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi, Burdur, Türkiye

Master Student, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Theology, Religious Education, Burdur,
Türkiye

Atıf | Cites As

Tuna, Yasir M. "Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi". *Burdur İlahiyat Dergisi* 7 (Aralık 2023), 95-107.

<https://doi.org/10.59932/burdurilahiyat.1329515>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü/Article Types	: Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Received	: 18 Temmuz/July 2023
Kabul Tarihi/Accepted	: 2 Aralık/December 2023
Yayın Tarihi/Published	: 28 Aralık/December 2023

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Yasir M. TUNA.

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Etik Bildirim/Complaints: ifd@mehmetakif.edu.tr

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

An Investigation of Cognitive Gains Found in Secondary Education Course Curriculum for The Prophet's Life According to the Revised Bloom Taxonomy

Abstract

Since the 2012-2013 academic year, the "Life of the Prophet" course has been included in the curriculum with other elective courses in the "religion, morals and values" group. Finally, in the 2018-2019 academic year, the "Life of the Prophet Curriculum" was published. Examining the learning outcomes within the scope of the objectives and contents of the Life of Our Prophet course is important in terms of providing the objectives of the course. The purpose of this article is to evaluate cognitive learning outcomes found in the secondary education course curriculum for the Prophet's Life considering the information size and the cognitive process size of the Bloom Taxonomy. In this context, the teaching program for the Prophet's Life 9-12 Classes was examined and the learning outcomes were analyzed. In the study, the data were collected and evaluated using the document analysis technique of the qualitative research method. The data were obtained from the Course Curriculum for the Prophet's life, which was accepted by the decision of the Board of Education dated 19th January, 2018 and numbered 19. The program includes a total of 109 gains. 93 of these learning outcomes are cognitive and 16 of them are sensory. The sample of the study consists of 93 learning outcomes of the cognitive field in the program. These learning outcomes were reviewed and analyzed according to the Revised Bloom Taxonomy. The majority of the learning outcomes were found to be in the stages of factual information and conceptual information at the information size; and in the stage of understanding at the cognitive process size.

Keywords: The Prophet's Life, Gain, Course Curriculum, Revised Bloom Taxonomy.

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

Öz

2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren, "din, ahlak ve değerler" grubu içerisinde "Peygamberimizin Hayatı" dersi diğer seçmeli dersler ile müfredatta yer almaktadır. Son olarak 2018 -2019 eğitim öğretim yılında "Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı" yayımlanmıştır. Peygamberimizin Hayatı dersinin hedef ve içerikleri kapsamında kazanımların incelenmesi, dersin amaçlarını sağlaması açısından önem arz etmektedir. Bu makalenin amacı "Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı"nda bulunan bilişsel kazanımların Bloom Taksonomisi'nin bilgi boyutu ve bilişsel süreç boyutu dikkate alınarak değerlendirmektir. Bu çerçevede 9-12. Sınıf Peygamberimizin Hayatı Öğretim Programı incelenmiş ve kazanımlar analiz edilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yönteminin doküman analizi tekniği kullanılarak veriler toplanmış ve değerlendirilmiştir. Veriler, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 19.01.2018 tarihinde yayınlanmış olan ve 19 sayılı karar ile kabul edilen Peygamberimizin Hayatı Öğretim Programı'ndan elde edilmiştir. Programın bütününe bakıldığında 109 kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Bu kazanımların 93'ü bilişsel, 16'sı duyuşsal alanda yer almaktadır. Psikomotor alanda kazanım yer almamaktadır. Çalışmanın örnekleme öğretim programında yer alan bilişsel bölüme ait 93 kazanımdan oluşmaktadır. Bu kazanımlar Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmiş ve analiz edilmiştir. Kazanımların dağılımına bakıldığında büyük bir kısmının bilgi boyutunda, olgusal bilgi ve kavramsal bilgi aşamasında; bilişsel süreç boyutunda ise anlama aşamasında olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Peygamberimizin Hayatı Dersi, Kazanım, Öğretim Programı, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi.

Giriş

Bilindiği gibi eğitim, bireyin, istedik bir şekilde kendi hayatında kasıtlı olarak davranışlarında değişiklik ortaya çıkarma sürecidir.¹ eğitimin birden fazla amacı vardır. Eğitim programı dört ana unsurdan oluşur, Bunlar; hedefler (amaç), içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme-değerlendirmedir.² Eğitimde program geliştirme süreci, temel öğeler olan hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkilerden meydana gelmektedir. Unsurlardan ilki olan hedef boyutuna "bireyleri niçin eğitiyoruz?" sorusuna yanıt aramakla başlanır. Zamanın kısıtlı olmasından dolayı eğitimle kazandırılacak özelliklerin önceden belirlenmesi en önemli hususlardandır. Eğitimde amaçlanan hedef, öğretimi yönlendirmesi açısından gereklidir.³

¹ Selahattin Ertürk, Eğitimde 'Program' Geliştirme (Ankara: Yelken Tepe Yayınları, 1984), 12.

² Nilay T. Bümen, "Program Geliştirme Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi", Eğitim ve Bilim 31/142 (2006), 3.

³ Özcan Demirel, Eğitimde Program Geliştirme (Ankara: Pegem Yayıncılık, 2007), 105.

Eğitimin birden fazla amacı vardır. Eğitimin temel taşlarını oluşturan amaçlar, eğitim sürecinde bulunan bireylerin davranışlarında ve kişiliğinde oluşması istenilen olumlu değişiklikler ve gelişmelerdir. Eğitimde amaçların tespiti bireye kazandırılacak davranışların belirlenmesi bağlamında meydana gelir.⁴

Öğretim programı, eğitim sürecinde öğrencilerden hangi yönde değişim beklendiğini ortaya konan ve eğitimciye neyi nasıl yapması gerektiği hususunda yol gösteren kılavuzdur.⁵ Öğretim programları insan gelişiminin bir an bile durmadığı ve sürekli devam eden bir gelişme içerisinde bulunduğu dikkate alınarak hazırlanmaktadır.⁶

Öğretim programlarında yer alan kazanımlar, eğitim süreci nihayetinde öğrencilerin elde edecekleri beceri, bilgi, tutum ve değerleri ifade etmektedir. Öğrencilerin gelişim düzeyleri ve konuların içeriğine göre hazırlanmaktadır. Öğrenci başarıları kazanımların gerçekleşmesine bağlıdır.⁷

Öğretim programlarındaki kazanımlar incelenirken çeşitli sınıflandırmalar baz alınarak incelenmektedir. Bunların en bilineni Bloom Taksonomisidir. Benjamin Bloom ve arkadaşları 1956 senesinde bilişsel öğrenmeye yönelik olarak hedef ve davranışların taksim edilmesi hususunda altı aşamadan oluşan bilişsel alan taksonomisini oluşturmuşlardır. Bu altı basamak; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirmedir. Bu basamaklar hiyerarşik düzendedir.⁸ Program geliştirmede taksonomi, istenilen davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirleriyle uyumlu olacak şekilde sıralanmasıdır. Bu hususta, aralarında yatay-dikey her yönüyle ciddi bir ilişki olan öğrenilmiş davranışların sınıflandırılmasında taksonomi kullanılmaktadır.⁹

1995-1999 yılları arasında Anderson ve Krathwohl önderliğinde bir eğitim araştırma topluluğu, Bloom'un sınıflandırmasını baştan düzenleyerek yenilemiş ve ortaya bir şablon koymuştur. Bloom'un yeniden düzenlenmiş taksonomisine 2001 yılında son şekli verilmiştir.¹⁰

Tablo 1: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi

BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU						
BİLGİ BOYUTU	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi						
Kavramsal Bilgi						
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel Bilgi						

Yenilenmiş Bloom Taksonomisinde Bilgi boyutu ve Bilişsel süreç boyutu olmak üzere iki ana sınıflandırma mevcuttur. Bilgi boyutu daha çok öğrenilecek bilgi türünü açıklarken, "Öğrenciler ne

⁴ Şükrü Keyifli, "Eğitim ve Din Eğitimi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (ÇÜİFD) 13/2* (Haziran 2013), 110.

⁵ Hüseyin Kasım Koca, "Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Bulunan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi" *Marife Dini Araştırmalar Dergisi 22 /1* (Haziran 2022), 296.

⁶ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), *Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2018), 5.

⁷ MEB, *Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, 8.

⁸ Bümen, "Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi", 4.

⁹ Veysel Sönmez, *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2007), 37-38.

¹⁰ Ömer Faruk Tutkun, "Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi'ne Genel Bir Bakış", *Sakarya University Journal of Education 1/3* (2012), 17.

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

biliyor?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bilişsel süreç boyutu ise öğrenmek için kullanılan süreci ifade eder ve bu boyutta “Öğrenciler nasıl düşünüyor?” sorusuna cevap aranmaktadır.¹¹

Sınıflandırmanın dikey boyutunda bulunan Bilgi Boyutu, dört aşamadan meydana gelmektedir. Bunlar; sırasıyla olgusal, kavramsal, işlevsel ve üstbilişsel bilgilerdir. Olgusal bilgiler genellikle, terimler ve öğelerin bilgisini içermektedir. Kavramsal bilgiler, sınıflamalar, kategoriler, genellemeler ve modellere ilişkin bilgileri içerir. İşlevsel bilgiler, beceri, yöntem ve teknikler, ölçütlere ile ilgili bilgileri kapsar. Üstbilişsel bilgiler ise stratejik bilgiyi içeren bireyin kendi bilgileri hakkında farkındalığı ile ilgili olan bilgidir. Sınıflandırmanın yatay boyutunda gözüken bilişsel süreç boyutu ise orijinal Bloom Taksonomisi’ndeki bir takım yer değiştirmelerden meydana gelmektedir. Eski taksonomide yer alan “bilgi” basamağı “hatırlama”, “kavrama” basamağı “anlama”, “analiz” basamağı “çözümleme”, “sentez” basamağı da “çözümleme” adını almıştır. “Uygulama” ve “değerlendirme” basamakları isimlerini korumuşlardır, isimlerinde bir değişiklik yapılmamıştır ancak “değerlendirme” ile “sentez” basamakları yer değiştirmiştir.¹²

Yenilenmiş Bloom Taksonomisi ülkemizdeki eğitim çalışmalarında önemli bir referans kaynağı olmuş ve bilimsel çalışmalara konu olmuştur. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı’na hazırlanan öğretim programlarının da önemli bir kaynağı olmuştur.¹³

Konuyla ilgili literatür tarandığında 2018’den beri kullanılan “Ortaöğretim 9-12. Sınıflar Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı”nı revize edilmiş Bloom Taksonomisine göre inceleyen bir çalışma tespit edilmemiştir. Bununla birlikte Çakmak’ın hazırladığı “Ortaokul Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersi Öğretim Programı Hedefleri Üzerine Bir Analiz çalışması”, ortaokul 5-8. sınıflarda bulunan Peygamberimizin Hayatı dersi öğretim programında bulunan kazanımları analiz etmektedir. Çalışmada kazanımların üst düzey bilişsel süreç boyutlarına ait kategorilerde nispeten çok daha az olduğu tespit edilmiştir.¹⁴ Yıldız tarafından yayımlanan “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8) Öğretim Programı’ndaki Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi” adlı makalede taksonominin ilk basamaklarında kazanımların yoğunlaştığı tespit edilmiştir.¹⁵ Koca tarafından, “Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda Bulunan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’ne Göre İncelenmesi” başlığındaki makale kaleme alınmıştır. Koca da kazanımların bilişsel alanın ilk seviyelerinde yoğunlaşmış olduğunu belirterek kazanımların programda belirtilen amaçların gerisinde kaldığını vurgulamıştır.¹⁶ Ayrıca Dursun’un yapmış olduğu “Ortaokul Seçmeli Kur’an-ı Kerim Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans çalışması bu alana ait önemli bir çalışmadır. Çalışmada, Kur’an-ı

¹¹ Zehra Dursun, *Ortaokul Seçmeli Kur’an-ı Kerim Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021) 26.

¹² Bümen, “Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi”, 5-6.

¹³ Bümen, “Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi”, 3-4.

¹⁴ Fatih Çakmak, “Ortaokul Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı Hedefleri Üzerine Bir Analiz”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 2/2 (Aralık 2019), 116-143.

¹⁵ Mehmet Yıldız, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) Öğretim Programı’ndaki Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/19 (Haziran 2021), 307-342.

¹⁶ Koca, “Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda Bulunan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’ne Göre İncelenmesi”, 293-313.

Kerim dersi öğretim programında bulunan kazanımların, bilgi boyutunda olgusal ve kavramsal aşamada, bilişsel süreç boyutunda ise anlama ve hatırlama aşamalarında yoğunlaştığı saptanmıştır.¹⁷

1. Çalışmanın Problemi

Bu çalışmanın temel problemi “Ortaöğretim 9-12. Sınıflar Peygamberimizin Hayatı dersi öğretim programı kazanımları Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’ne göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” Bu problem çerçevesinde çalışmanın alt problemleri şunlardır:

Ortaöğretim 9-12. Sınıflar Peygamberimizin Hayatı dersi kazanımların Bloom Taksonomisi’ne göre bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanlarında nasıl bir dağılım göstermektedir?

Ortaöğretim 9-12. Sınıflar Peygamberimizin Hayatı dersi içerisinde yer alan bilişsel kazanımların, Bloom Taksonomisi’ne göre bilgi seviyesinde nasıl bir dağılım göstermektedir?

Ortaöğretim 9-12. Sınıflar Peygamberimizin Hayatı dersi içerisinde yer alan bilişsel kazanımların, Bloom Taksonomisi’ne göre bilişsel seviyesinde nasıl dağılım göstermektedir?

2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Talim ve Terbiye Kurulu’nun 19.01.2018 tarihinde yayımlanan ve 19 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Peygamberimizin Hayatı dersinin Öğretim Programı bünyesinde yer alan bilişsel kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’nin hangi basamağına ait olduğunu saptayarak bir incelemede bulunmaktır.

Belirtilen temel amaç doğrultusunda çalışmanın bir alt amacı, Ortaöğretim 9-12. Sınıflar Peygamberimizin Hayatı dersi öğretim programı bilişsel boyut kazanımlarını Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre bilgi ve bilişsel süreç boyutunda inceleyip, sınıflandırmaktır.

Öğretim programları eğitim faaliyetinin en önemli unsurudur. Bu programdaki kazanımlar ise eğitimin bireyde asıl oluşturulmak istenen hedef davranışlardır. Bu bağlamda verilmek istenen eğitimin temel amacını ifade eder. Din, ahlak ve değerler grubu içerisinde yer alan Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersinde hedeflere ulaşılmasında kazanımların hangi yönde olduğunu tespit etmek büyük önem arz etmektedir. Çalışmayla Peygamberimizin Hayatı dersi bilişsel kazanımlarının da Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’ne göre incelenmesi kazanımların hangi düzeyde ağırlık kazandığını öğrenmek açısından önemli olacaktır. Bu çalışma, mevcut programdaki kazanımlar hakkında bir perspektif sunup daha sonra hazırlanacak olan program ve kazanımlara yol göstermesi bakımından önemlidir.

3. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 19.01.2018 tarihinde yayımlanan ve 19 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Peygamberimizin Hayatı dersinin Öğretim Programından yararlanılmıştır. Bu programda yer alan kazanımlar incelenmiştir. Araştırma, 29’u 9.sınıf, 29’u 10. sınıf, 27’si 11. sınıf ve 24’ü 12. sınıf olmak üzere toplamda 109 kazanım ile sınırlıdır. Çalışma bilişsel kazanımları incelediğinden programda yer alan 109 kazanımın da 93 bilişsel kazanımı ile sınırlıdır.

4. Çalışmanın Yöntemi ve Modeli

Peygamberimizin Hayatı dersi Öğretim Programında yer alan bilişsel kazanımların “Yenilenmiş Bloom Taksonomisi”ne göre incelendiği bu çalışma nitel bir çalışmadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini özenli ve sistemli bir şekilde analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir.

¹⁷Dursun, *Ortaokul Seçmeli Kur'an-ı Kerim Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi*, 82.

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

Doküman analizi, yazılı ve dijital materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir.¹⁸

Çalışmada öğretim programındaki 109 kazanım analiz edilmiş ve bu kazanımlar bilişsel, duyuşsal, psikomotor boyutlarına göre sınıflandırılmıştır. Bu 109 kazanımın 93'ü bilişsel alanda olduğu tespit edilmiştir. Bulgular ve yorumlar kısmında tespit edilen bilişsel alana ait kazanımlar tablolarda uygun alanlarda belirtilmiştir. Kazanımlar tabloda kazanımların başındaki kodlamayla gösterilmiştir. Öğretim programında yer alan bu kodlamaların ilk rakamı sınıf seviyesini, ikinci rakamı ünite sayısını, üçüncü rakam ise kazanım sayısını belirtmektedir. Örneğin 9.1.1 kodlu “İslam’ı anlamada Peygamberimizin hayatını öğrenmenin önemini kavrar.” kazanımında “9” sınıf seviyesini, ikinci rakam “1” ünite sayısını, üçüncü ve son rakam olan “1” ise kazanım sayısını ifade etmektedir.

5. Örneklem

Çalışmanın evreni, Talim ve Terbiye Kurulu'nun kararıyla 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren yürürlüğe konulan ve ortaöğretim kademesinde uygulanması kararlaştırılan, “Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı”nda yer alan bütün kazanımlardır. Çalışmanın örneklemini ise programda bulunan bilişsel alana ait kazanımlardan oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın örneklemini bilişsel alana ait 93 kazanım oluşturmaktadır. Örneklemin türü, amaçlı örneklemedir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen kümedir.¹⁹

6. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada 2018 -2019 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan “Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı”ndaki bilişsel alana ait kazanımlar Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar sınıf düzeylerine göre sınıflandırılarak frekans ve yüzdeleri belirlenmiştir.

6.1. 9. Sınıfa Ait Bilişsel Kazanımların Tespiti ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi

“Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı”nda 9. sınıfa ait 29 kazanım tespit edilmiştir.²⁰ Bu kazanımlar incelendiğinde 29 kazanımın 26'sı bilişsel alana, 3'ü ise duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Bilişsel alana ilişkin kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımı Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2: 9. Sınıfta Yer Alan Bilişsel Kazanımların Dağılımı

BİLGİ BOYUTU	BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	9.1.3	9.1.1			9.2.5	
	9.2.1	9.2.2			9.3.3	
		9.3.2				
		9.3.4				
		9.3.5				

¹⁸ Bilgen Kırıl, “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/15 (2020), 173.

¹⁹ Abdullah Koçak - Özgür Arun, “İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu”, *Selçuk İletişim Dergisi* 4/3 (2006), 26.

²⁰ MEB, *Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, 12.

	9.3.6		
	9.3.9		
	9.3.10		
	9.3.11		
	9.4.1		
Kavramsal Bilgi	9.1.2	9.3.12	9.4.2
	9.1.4	9.4.3	
	9.1.5		
	9.2.3		
	9.4.5		
	9.4.7		
İşlemsel Bilgi	9.3.7		
	9.4.4		
	9.4.6		
Üstbilişsel Bilgi			

Tabloda yer alan bilişsel kısımda yer alan kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılım analiz edildiğinde; hatırlama aşamasında 2, anlama aşamasında 19, çözümlenme aşamasında 2 ve son olarak değerlendirme aşamasında 2 kazanım olduğu görülmektedir. Bilgi boyutundaki kazanımların dağılımına bakıldığında ise; olgusal bilgi aşamasında 14, kavramsal bilgi aşamasında 9, işlemsel bilgi aşamasında ise 3 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Bilişsel süreç boyutunda uygulama ve yaratma aşamasında, bilgi boyutunda ise üstbilişsel aşamasında hiçbir kazanım tespit edilmemiştir. Kazanımların yüzdelerik dağılım ve frekansları Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3: 9. Sınıfta Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yüzde ve Frekans Dağılım Tablosu
BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU

BİLGİ BOYUTU	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümlenme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal Bilgi	2	7,69	10	38,46					2	7,69			14	53,85
Kavramsal Bilgi			6	23,08			2	7,69	1	3,85			9	34,62
İşlemsel Bilgi			3	11,54									3	11,54
Üstbilişsel														

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

Bilgi										
Toplam	2	7,69	19	73,08	2	7,69	3	11,54	26	100,00

Tabloya ait yüzdeler dağılımlar ve frekanslar incelendiğinde 9.sınıf bilişsel kazanımların bilişsel boyutundaki %7,69'u hatırlama aşamasında, %73,08'i anlama aşamasında, %7,69'u çözümlenme aşamasında, %11,54'ü değerlendirme aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutunda ise kazanımların %53,85'i olgusal bilgi aşamasında, %34,62'si kavramsal bilgi aşamasında, %11,54'ü ise işlemsel bilgi aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bu yüzdeler dağılımlara göre kazanımların bilişsel boyutunda anlama ve değerlendirme aşamasında yoğunlaştığı görülürken; bilgi boyutunda ise olgusal bilgi ve kavramsal bilgi aşamalarında ağırlık olduğu tespit edilmiştir.

6.2. 10. Sınıfa Ait Bilişsel Kazanımların Tespiti ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi

Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı'nda 10. sınıf seviyesinde 29 adet kazanımın olduğu tespit edilmiştir.²¹ Bu kazanımlar incelendiğinde 29 kazanımın 25'i bilişsel alana, 4'ü ise duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Bilişsel kısımdaki kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımı Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4: 10. Sınıfta Yer Alan Bilişsel Kazanımların Dağılımı

BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU						
BİLGİ BOYUTU	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümlenme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	10.1.3	10.1.4	10.2.2			
		10.2.8	10.3.4			
		10.2.9				
		10.3.5				
		10.3.8				
		10.4.6				
		10.4.8				
	Kavramsal Bilgi		10.1.1	10.4.4		
		10.2.5				
		10.2.7				
		10.3.2				
		10.3.7				
		10.4.1				
		10.4.2				
		10.4.3				
İşlemsel Bilgi		10.2.1	10.2.6			

²¹ MEB, *Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, 18.

10.2.3
10.2.4

Üstbilişsel Bilgi

Tabloda yer alan bilişsel alanda bulunan kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılım dikkate alındığında; hatırlama aşamasında 1, anlama aşamasında 20, uygulama aşamasında 4 adet kazanım olduğu görülmektedir. Bilgi boyutu kazanımların dağılımı ise; olgusal bilgi aşamasında 10, kavramsal bilgi aşamasında 11, işlemsel bilgi aşamasında ise 4 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Bilişsel süreç boyutunda çözümlene, değerlendirme ve yaratma aşamasında, bilgi boyutunda ise üstbilişsel aşamasında hiçbir kazanım bulunmamaktadır. Kazanımların yüzdelerik dağılım ve frekansları Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5: 10. Sınıf Bilişsel Kazanım Yüzde ve Frekans Dağılım Tablosu

BİLGİ BOYUTU	BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümlene		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal Bilgi	1	4,00	7	28,00	2	8,00							10	40,00
Kavramsal Bilgi			10	40,00	1	4,00							11	44,00
İşlemsel Bilgi			3	12,00	1	4,00							4	16,00
Üstbilişsel Bilgi														
Toplam	1	4,00	20	80,00	4	16,00							25	100,00

Tabloya ait yüzdelerik dağılımlar ve frekanslar incelendiğinde 10.sınıf bilişsel kazanımların bilişsel boyutundaki %4'ü hatırlama aşamasında, %80,00'i anlama aşamasında, %16'sı uygulama aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutunda ise kazanımların %40,00'ı olgusal bilgi aşamasında, %44,00'ü kavramsal bilgi aşamasında, %16,00'si ise işlemsel bilgi aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre kazanımların bilişsel boyutunda anlama ve uygulama aşamalarında; bilgi boyutunda ise olgusal bilgi ve kavramsal bilgi aşamalarında yoğunlaştığı görülmektedir.

6.3. 11. Sınıfa Ait Bilişsel Kazanımların Tespiti ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi

Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı'nda 11. sınıf seviyesinde 27 adet kazanım bulunmaktadır.²² Bu kazanımlar incelendiğinde 27 kazanımın 22'si bilişsel alana, 5'i ise duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Bilişsel alanda bulunan kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımı Tablo 6'da belirtilmiştir.

²² MEB, *Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, 24

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

Tablo 6: 11. Sınıfta Yer Alan Bilişsel Kazanımların Dağılımı

BİLGİ BOYUTU	BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	11.2.4	11.1.3	11.1.5			
	11.4.8	11.1.7	11.2.3			
		11.2.6				
		11.3.5				
		11.4.3				
		11.4.9				
Kavramsal Bilgi		11.1.1				
		11.1.6				
		11.2.2				
		11.2.5				
		11.3.1				
		11.3.2				
		11.3.4				
		11.4.2				
		11.4.4				
	11.4.6					
	11.4.7					
İşlemsel Bilgi		11.1.2				
Üstbilişsel Bilgi						

Tabloda yer alan bilişsel alana ait kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılım göz önüne alındığında; hatırlama aşamasında 2, anlama aşamasında 18, uygulama aşamasında 2 kazanım olduğu görülmektedir. Bilgi boyutu kazanımların dağılımı ise; olgusal bilgi boyutunda 10, kavramsal bilgi aşamasında 11, işlemsel bilgi aşamasında ise 1 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Bilişsel süreç kısmında çözümleme, değerlendirme ve yaratma aşamasında, bilgi boyutunda ise üstbilişsel aşamasında hiçbir kazanım bulunmamaktadır. Kazanımların yüzdelik dağılım ve frekansları Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7: 11. Sınıf Bilişsel Kazanım Yüzde ve Frekans Dağılım Tablosu

BİLGİ BOYUTU	BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%

Olgusal Bilgi	2	9,09	6	27,27	2	9,09	10	45,45
Kavramsal Bilgi			11	50,00			11	50,00
İşlemsel Bilgi			1	4,55			1	4,55
Üstbilişsel Bilgi								
Toplam	2	9,09	18	81,82	2	9,09	22	100,00

Tabloya ait yüzdeler dağılımlar ve frekanslar incelendiğinde 11.sınıf bilişsel kazanımların bilişsel boyutundaki %9,09'ü hatırlama aşamasında, %81,82'si anlama aşamasında, %9,09'u uygulama aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutunda ise kazanımların %45,45'i olgusal bilgi aşamasında, %50,00'si kavramsal bilgi aşamasında, %4,55'i ise işlemsel bilgi aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre kazanımların bilişsel boyutunda anlama aşamasında; bilgi boyutunda ise olgusal bilgi ve kavramsal bilgi aşamalarında yoğunlaştığı görülmektedir.

6.4. 12. Sınıfa Ait Bilişsel Kazanımların Tespiti ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi

Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı'nda 12. sınıfa ait 27 adet kazanım olduğu görülmektedir.²³ Bu kazanımlar incelendiğinde 24 kazanımın 20'si bilişsel alana, 4'ü ise duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Bilişsel alana ait kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre dağılımı Tablo 8'de belirtilmiştir.

Tablo 8: 12. Sınıfta Yer Alan Bilişsel Kazanımların Dağılımı

BİLGİ BOYUTU	BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU						
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma	
Olgusal Bilgi	12.1.4	12.1.2	12.3.2				
	12.2.6	12.1.5	12.4.3				
	12.4.4	12.2.7					
		12.3.1					
		12.3.3					
		12.3.4					
		12.3.7					
		12.4.5					
	Kavramsal Bilgi	12.2.1	12.1.1	12.2.5			
			12.2.3				
		12.2.4					
		12.4.1					
		12.4.2					

²³ MEB, *Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, 30

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

İşlemsel Bilgi

Üstbilişsel Bilgi

Tabloda yer alan bilişsel alana ait kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılım analiz edildiğinde; hatırlama aşamasında 4, anlama aşamasında 13, uygulama aşamasında 3 adet kazanım olduğu görülmektedir. Bilgi boyutu kazanımların dağılımı ise; olgusal bilgi aşamasında 13, kavramsal bilgi aşamasında 7 kazanımın olduğu görülmektedir. Bilişsel süreç kapsamında çözümlenme, değerlendirme ve yaratma kategorisinde, bilgi kapsamında ise üstbilişsel ve işlemsel aşamalarında hiçbir kazanım bulunmamaktadır. Kazanımların yüzdeler ve frekansları Tablo 9’te belirtilmiştir.

Tablo 9: 12. Sınıf Bilişsel Kazanımların Yüzde ve Frekans Dağılım Tablosu

BİLGİ BOYUTU	BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümlenme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal Bilgi	3	15,00	8	40,00	2	10,00							13	65,00
Kavramsal Bilgi	1	5,00	5	25,00	1	5,00							7	35,00
İşlemsel Bilgi														
Üstbilişsel Bilgi														
Toplam	4	20,00	13	65,00	3	15,00							20	100,00

Tabloya ait yüzdeler ve frekanslar incelendiğinde 12.sınıf bilişsel kazanımların bilişsel boyutundaki %20’si hatırlama aşamasında, %65’i anlama aşamasında, %15,00’i uygulama aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutunda ise kazanımların %65’i olgusal bilgi aşamasında, %35’i kavramsal bilgi aşamasında yer aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre kazanımların bilişsel boyutunda anlama aşamasında; bilgi boyutunda ise olgusal bilgi aşamasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersinde toplamda 109 adet kazanım yer almaktadır. Programda yer alan bu kazanımların 93’ü bilişsel alanda, 16’sı ise duyuşsal olduğu görülmüştür. Toplam 109 kazanım arasında psikomotor alana ait kazanım saptanmamıştır.

Araştırma sonuçları neticesinde Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersine ait toplam 93 bilişsel kazanımın bilgi boyutu incelendiğinde 47’si olgusal bilgi düzeyinde, 38’i kavramsal bilgi düzeyinde, 8’i işlemsel bilgi boyutu düzeyinde olduğu değerlendirilmiştir. Buna göre Peygamberimizin Hayatı dersi bilişsel kazanımların % 50,54’ü olgusal bilgi seviyesinde, % 40,86’sı kavramsal bilgi seviyesinde, %8,60’ı işlemsel bilgi seviyesindedir. Peygamberimizin Hayatı dersinde yer alan 109 bilişsel alan kazanımının içerisinde üstbilişsel bilgi boyutu tespit edilmemiştir.

Araştırma verilerine göre Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersinde, kazanımların büyük bir kısmının olgusal ve kavramsal bilgi boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kazanımlar

içerisinde bir şeyin nasıl yapılacağına dair bilgi içeren işlemsel bilgi kısmının diğer boyutlara göre daha az olduğu anlaşılmaktadır. Kazanımlar arasında bireyin kendi biliş süreci ile ilgili farkındalığını içeren üstbilişsel gibi tespit edilememiştir.

Araştırma bulgularına göre Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersine ait toplam 93 bilişsel kazanımın bilişsel boyutu analiz edildiğinde; bu kazanımların 9'u hatırlama, 70'i anlama, 9'u uygulama, 2'si çözümlenme, 3'ü değerlendirme kategorisindedir. Yaratma basamağında hiç kazanım yer almamaktadır. Bu sonuçlara göre %9,68'i hatırlama, %75,27'si anlama, %9,68'i uygulama, %2,15'i çözümlenme, %3,23'ü değerlendirme kategorisindedir.

Araştırma sonuçlarına göre Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersine ait toplam 93 bilişsel kazanımın bilişsel boyutunun oldukça büyük bir kısmı yaklaşık %75'i anlama düzeyindedir. Bu veriye göre Peygamberimizin Hayatı dersi bilişsel kazanımların genel olarak anlama kategorisinde yoğunlaştığı söylenebilir. Buna göre kazanımlarda daha üst düzey bilişsel kategoride yer alan uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma kazanımlar nispeten çok daha azdır.

Kazanımların bilişsel kazanımları genel olarak değerlendirildiğinde, üst düzey basamaklardaki kazanım oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Buna göre kazanımların fikir üretme, çözüm ve analiz yapma, karar verme ve benzeri üst düzey zihinsel becerilerin gelişimine yeteri kadar katkı sağlayamayacağı söylenebilir. Bu durum öğrencinin daha aktif bir şekilde düşünmesine engel olabileceği gibi anlamlı düşünmeyi ve günümüz ile bağ kurmasını zorlaştırabilir. Öğrenmenin daha çok ezbere dayalı ve öğrencinin pasif konumda olmasına sebebiyet verilebilir.

Araştırma sonucu şu öneriler geliştirilmiştir:

1- Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı'nda bulunan kazanımların büyük bir kısmının bilişsel kazanımlar (%85) olduğu görülmektedir. Peygamberimizi severek kendisine örnek almasını kazandırmayı amaçlayan bir derste bireyin daha duyarlı olmasını sağlanacak duyuşsal kazanımların daha fazla oranda olması önerilir.

2- Bilişsel kazanımların bilgi boyutu kısmında olgusal ve kavramsal bilgi boyutuna ait kazanımların (%75) programda epey fazla olduğu görülmektedir. Bu bağlamda işlemsel bilgi boyutuna daha fazla ağırlık verilmeli, kazanımlarda yer almayan üstbilişsel bilgiye kazanımlarda yer verilmesi önerilebilir.

3- Bilişsel kazanımların bilişsel alan boyutunda yer alan kazanımların (%75) programda çok fazla ağırlık verildiği görülmektedir. Bu bağlamda kazanımlarda daha üst düzey bilişsel kategoride yer alan uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma kategorilerindeki kazanımların artırılması önerilebilir.

4- Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı dersi kazanımları hazırlanırken geçmişte aktarmakla kalmayıp günümüze yansımalarını ve bireyin bilgileri günümüzde idrak edip hayatına tatbik etmesi, problemlerine çözümde yardımcı bir hedef programı hazırlanabilir.

Ortaöğretim Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programında Yer Alan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

Kaynakça/Bibliography

- Bümen, Nilay T. “Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi”. *Eğitim ve Bilim* 31/142 (2006), 3-14.
- Çakmak, Fatih. “Ortaokul Seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı Hedefleri Üzerine Bir Analiz”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 2/2 (Aralık 2019), 116-143.
- Demirel, Özcan. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınları, 10. Basım, 2007.
- Dursun, Zehra. *Ortaokul Seçmeli Kur'an-ı Kerim Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Ertürk, Selahattin. *Eğitimde 'Program' Geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları, 5. Basım, 1984.
- Keyifli, Şükrü. “Eğitim ve Din Eğitimi”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 13/2 (Haziran 2013), 31-54.
- Kıral, Bilge. “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/15 (2020), 170-189.
- Koca, Hüseyin Kasım. “Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda Bulunan Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne Göre İncelenmesi”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 22/1 (Haziran 2022), 293-313.
- Koçak, Abdullah – Arun, Özgür. “İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu”. *Selçuk İletişim Dergisi* 4/3 (2006), 21-28.
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2018.
- Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2007.
- Tutkun, Ömer Faruk. “Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi'ne Genel Bir Bakış”. *Sakarya University Journal of Education* 1/3 (2012), 14-22.
- Yıldız, Mehmet. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) Öğretim Programı'ndaki Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi”. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/19 (Haziran 2021), 307-342.